

Comentariul operei "Descriptio Moldaviae" a lui Dimitrie Cantemir

Este o opera foarte complexa, de tip enciclopedic si arata geniul lui Cantemir, care a anticipat o serie de stiinte moderne : Geografia, istoria, etnoilogia, etnografia, folcloristica, dialectologia, antropologia, teatrografia etc.

Investigand tot ceea ce tine de prezentul si de trecutul tarii si de moravurile moldovenilor, el practic incearca o caracterizare psihoetnica, dorind sa ajunga la definirea unui ethos moldovenesc. Principala grija a savantului este sa fie obiectiv, mai ales ca volumul ii fusese comandat special de catre Academia din Berlin, al carei proaspat membru era, la recomandarea filosofului Leibniz.

Unul dintre cele mai discutate si controversate capitole ale lucrarii este "Despre naravurile moldovenilor", unde sunt concentrate calitatile si defectele locuitorilor.

Moldovenii s-ar remarca prin : ospitalitate (cu amendamente pentru ca sunt zone unde autohtonii, pentru a evita musafirii, se imbraca anume in zdrente si ies la porti pentru a-si exhiba "saracia", descurajand astfel orice intentie a cuiva de a solicita gazduire), generozitate, toleranta, ingaduinta, aprecierea placerilor vietii si de aici o buna dispozitie generala etc.

Pe de alta parte, pamantul roditor al tarii, din care rezultatele ies aproape de la sine, iar pomi fructiferi sunt peste tot, ii predispune pe moldoveni la lene, letargie si chiar nepasare in privinta zilei de maine si a ideii de organizare a gospodariei. Inclinatia spre hedonism este iarasi o caracteristica : chefurile sunt prelungite zile si nopti, rezistenta la bautura e socotita un fel de virtute nationala, ba chiar un motiv de a "caftani" pe cineva.

Motivul unei Moldove u o natura opulenta cu paduri pline de vanat si cu rauri bogate in peste, va fi preluat de Sadoveanu, cu ideea existentei unor animale si aspecte fabuloase cu tot.

De exemplu, pentru a uniciza tara, deci si pentru a arata ca este aleasa de Dumnezeu, Cantemir sustine ca oile in anumite tinuturi au o coasta mai mult decat in mod obisnuit si, de asemenea, roua, dimineata, s-ar transforma in unt.

Din pacate, bastinasii se dovedesc si certareti, vindicativi, dipsretuitori de carte (aspect accentuat de Sadoveanu "Fratii jderi", unde cartea e socotita nociva, u om in randul lumii fiind considerat cel care solutioneaza probleme de bun simt, cum ar fi aceea cu capra, varza si lupul) nu foarte interesati de acte eroice, ci de viata usoara, de sezadori, de naratiune in general, investita cu puteri terapeutice si chiar magice (Creanga si Sadoveanu, cei mai de seama povestitori ai nostrii vor confirma intuitia lui Cantemir in privinta inzestrarii native de povestasi ai moldovenilor).

In ceea ce priveste numarul de obiceiuri si de traditii, ca si gradul lor de pitoresc, moldovenii stau foarte bine. Cantemir prezinta cu detalii o multime de manifestari precrestine, cum ar fi : calusarii,

dragaica, dracul din vale, tricoliciul, joimaritele, paparudele, caloianul etc.

Si in aceasta opera, ca si in "Divanul sau galceava intleptului cu lumea" detectam semnele unui iluminism incipient, in sensul ca, se arata o mare incredere in noile idei venite din occidentul reformist pentru a schimba un orient ortodox inertial si "barbar".

Este vorba de prima negare in cultura romana a traditiei bozantino-slava cu hieratismul ei, cu lentoarea ei, cu predispozitia ei catre meditatie, practic responsabila pentru stagnarea si "naltirea"societatii.

Mai tarziu, intr-o carte celebra, esentiala pentru strategiile de sincronizare a Romaniei "istoria civilizatiei romane moderne", Eugen Lovinescu a argumentat ca exista o starnsa legatura intre confesiunea unui popor si posibilitatile lui de progres : el critica vehement practicile ortodoxe de inspiratie slava, care nu fac decat sa instige la ura impotriva catolicilor.

E. Lovinescu tine sa disocieze intre predispozitia ortodoxului catre rugaciune, concretizata in imperativul "Ora" (rugaciune) si predispozitia occidentala catre eficienta, concretizata in deviza "ora et labora".

Vrand sa infiereze aportul slav, Cantemir nu ezita sa exagereze : el pretinde ca, pana la Alexandru cel Bun (1400-1432), cultura si civilizatia moloveneasca ar fi fost de tip latin si chiar exprimata cu litere latine ; dupa Alexandru cel Bun, lucrurile s-ar fi degradat prin introducerea alfabetului chirilic si a limbii slavone in general, ca limba de cancelarie si de cult, ceea ce ne-ar fi taiat legaturile fiersti cu occidentul.